

Brno Contemporary Orchestra

Blázen

4. abonentní koncert cyklu B

Besední dům

71312017

HANS ZENDER

Denn wiederkommen. Hölderlin lesen III pro smyčcové kvarteto a hlas (1991)

GEORG FRIEDRICH HAAS

... Einklang freier Wesen ... pro 10 nástrojů (1994/1995/1996)

---

přestávka 20´

HEINZ HOLLIGER

Turm-Musik pro sólovou flétnu, komorní soubor a magnetofonový pás (1975–1991)

Introdukce

I. Bruchstücke – Choral

II. Glockenalphabet

III Winter („Nel cor più non mi sento“)

MARTIN BURLAS

Záznam siedmeho dňa pro libovolné obsazení (1993)

Irena Troupová mluvený přednes (Sprechstimme)

Daniel Havel flétna

BCO – Brno Contemporary Orchestra

dirigent **Pavel Šnajdr**

Bylo by bláznivé domnívat se, že umění je pouhé bláznovství, ale přece jen... Děláním něčeho, čeho se nenajíme, čím si nevyděláme, čím někoho sice potěšíme, ale někoho jiného možná poděsíme či dokonce vylekáme, jistě notnou dávku bláznovství, obzvlášť v dnešním bláznivém, pragmatickém světě, jistě potřebuje. To však není hlavním východiskem dramaturgie možná poněkud bláznivého koncertu. Německý romantický básník Friedrich Hölderlin (1770–1843), který je oním dramaturgickým pojítkem dnešního koncertu, se totiž asi skutečně zbláznil: zavřel se do věže, psal pomatené básně, hrál na flétnu a říkal si Scardanelli, ale také je možné, že se dopracoval k vnitřní svobodě, kdo ví? Hölderlinovi se věnují *Čtení* Hanse Zendera a Scardanellimu, zdánlivě pomatenému světu básníka, vzdává poctu Heinz Holliger. *Souzvuky či harmonie svobodných bytí* německého skladatele Georga Friedricha Haase jsou příkladem „jiné“ racionality či iracionality. (Jaký je rozdíl mezi náhodou a řádem, když házíme kostkou?) Deset samostatných hlasů může být různě kombinováno dle potřeby, rozhodnutí, svobodné vůle. A *Záznam siedmeho dňa* od Martina Burlase, to je taková strhující „zběsilost“ na závěr.

Zdánlivé antiteze i antonyma jsou jedním z důležitých ideových i kompozičních podkladů většiny děl německého skladatele a dirigenta **Hanse Zendera** (1936). Proces a struktura, znění a notový zápis, jsoucnost a vzpomínka, systém a chaos, myslí a citem, vidět a slyšet a především hudba a slovo nebo minulost a současnost, to vše utváří specifické duality konstrukcí Zenderových hudebních obrazů. Již samotný název skladby ***Denn wiederkommen. Hölderlin lesen III*** evokuje dialektiku, co slyšíme, když čteme, a jak zní texty Hölderlina současným hudebním jazykem. Skladba byla zkomponována v roce 1991 pro smyčcové kvarteto a vypravěče. Autor k ní poznamenal: *Ve svých Čteních Hölderlina*

jsem se snažil najít cestu, jak převést strukturu básní do formálního řešení skladeb, tedy jak imanentními prostředky hudby nahradit, doplnit, rozšířit mluvené slovo, a to jak po stránce akustické, tak ve smyslu interpretace. Z toho vyplynulo, že se musí mluvit, nikoli zpívat. Nejde však o pouhou muzikalizaci textu ani o žádné melodramatické vyprávění podbarvené hudbou; snažil jsem se vytvořit diafonii, dvojhlas samostatných umění bez mediací a transformací, chtěl jsem vytvořit rovnocenné partnery dialogu bez jakékoliv hierarchizace.

Švýcarský hudební skladatel, dirigent a hobojsista **Heinz Holliger** (1939) získal hudební vzdělání na konzervatořích v Bernu a Basileji. Kompozici studoval u Sándora Veresse a Pierra Bouleze. Jako hobojsista je mimořádně uznávaným interpretem soudobé hudby: premiéroval množství skladeb napsaných světovými skladateli přímo pro něj (Olivier Messiaen, Luciano Berio, Elliott Carter, Frank Martin, Hans Werner Henze, Witold Lutosławski, Karheinz Stockhausen, Krzysztof Penderecki, Isang Yun ad.). Rovněž za své kompozice obdržel řadu významných ocenění. V letech 1975–1991 kontinuálně pracoval na monstrózním cyklu skladeb pro sbor a orchestr *Scardanelli-Zyklus*, který byl poprvé kompletně proveden na festivalu v Lucernu v roce 2014. Jedná se o dvě a půl hodiny dlouhé dílo, v němž se střídají pasáže pro sbor a cappella s částmi orchestrálními, přičemž významná role je určena sólové flétně. Cyklus je poctou poslednímu tvůrčímu období již zcela pomateného Friedricha Hölderlina, který – jak bylo zmíněno – pro svou literární tvorbu často používal pseudonym Scardanelli a téměř polovinu svého života strávil zavřený ve věži v Tübingenu, kde hrál na flétnu a psal básně. Součástí Holligerova cyklu je i skladba **Turm-Musik**, která se svým námětem a názvem programově i kompozičně odvolává na stísněný a zavřený pokoj ve věži v Tubinkách. Víceméně tradičně zapsaná skladba, obohacená o řadu inovativních hráčských technik, je rozčleněna do tří částí (*Bruchstücke* – Fragmenty; *Glockenalphabet* – Zvonová abeceda a *Winter* – Zima), které se však hrají bez pauzy.

Rakouský skladatel a klavírista **Georg Friedrich Haas** (1953) je neodmyslitelně spjat s působením na hudební akademii ve Štýrském Hradci, kde mimo jiné založil i progresivní skladatelskou skupinu Die andere Seite. Kompozici studoval u Gösty Neuwirtha, Ivána Eröda a Friedricha Cerhy, svůj osobitý hudební jazyk si však též profiloval svými pobyty na letních kurzech v Darmstadtu či v pařížském IRCAMu. Svojí tvorbou se však nejvýrazněji hlásí k odkazu Györgye Ligetiho, z jehož kompozičního umění převzal zájem o mikropolyfonii, mikrotonalitu i vstupní kritéria práce s alikvotní řadou tónů. Ostatně poněkud zjednodušující charakteristika Haase jako hlavního „nefrancouzského představitele spektrální hudby“ bývá poměrně časté. Haas je přesvědčen, že *hudba je schopna vyjádřit emoce, a to do takové míry, že ji i posluchač je schopen vnímat nezakresleně*. Haasovy „hudební emoce“ jsou však většinou hodně temné a tragické. Nejen jeho opera *Thomas* z roku 2013 se tak dočkala značné kritiky, že voyersky zobrazuje utrpení, nemoc a smrt – Haas to má asi rád, ostatně jeho záliba v BDSM je obecně známá. Skladba ... **Einklang freier Wesen** ... byla napsána pro soubor Klangforum Wien, který je složen ze špičkových muzikantů, což podnítilo Haase k originálnímu řešení. Každý z deseti partů skladby je koncipován jako sólová skladba a může být hrán samostatně, popřípadě v menších skupinách (duo – dva perkusionisté; trio – viola, violoncello, kontrabas; kvarteto – basová flétna, basklarinet a dva perkusionisté; septeto – basová flétna, basklarinet, dva perkusionisté, viola, violoncello a kontrabas). Co se týče ladění, jednotlivá sóla jsou navzájem harmonicky konzistentní, i když primárně jde spíše o polyfonní sled jednotlivých zvukových událostí. Formálně nás pak může zaujmout práce s pauzami, které jsou pro každý sólový hlas využívány zcela samostatně, veskrze zcela nezávisle, ale ve spojení vstupují do vzájemné solidarity, jak uvádí skladatel. Inspiračním zdrojem skladby, jak naznačuje i název, se staly vybrané pasáže z románu *Hyperion aneb eremita v Řecku* Friedricha Hölderlina: *Cítím totiž v sobě život, jež nestvořil žádný bůh a nezplodil žádný smrtelník. Věřím, že žijeme sami za sebe a že jsme se Vším niterně spjati svobodným chtěním. (...) Čím by byl, hovořil dále, čím by byl také tento svět, kdyby nebyl souladem svobodných bytostí (Einklang freier Wesen), kdyby se každý živoucí tvor v něm z vlastního kladného popudu nesnažil od svého zrodu vetkat v tisícíhlasý život, jak by byl tuhý, jak chladný? Co by to byl za bezcitný podvrh?*

Slovenského skladatele **Martina Burlase** (1955) v mládí přitahovala nejen avantgarda, ale i nekonformní projevy rockové hudby. Ve své generaci byl pravděpodobně nejradikálnější a dosáhl pozoruhodných výsledků – za *Hudbu pre modrý dom* (1979) získal Cenu Luigiho Russola. Poté, co byla zakázána jeho opera *Ružové kráľovstvo* (1985–1986), se rozešel s oficiálními institucemi a věnoval se činnosti v experimentálních souborech Sleepy Motion a The Matthews, které byly vlastně svéráznými kompozičními laboratořemi na bázi rockové hudby. Spolupracuje také s Transmusic Comp., VENI ensemble, Vitebsk Broken, VAPORI del CUORE, OVER4tea ad. Zaměstnání hudebního režiséra ve vydavatelství OPUS a ve Slovenském rozhlasu, které jej nutilo potýkat se s výpotky slovenského popu, v něm posílilo pocity nihilismu. Na druhé straně se jeho hudební talent prosazuje doslova proti vůli svého nositele. **Záznam siedmeho dňa** (1993) pro libovolné obsazení a zvukový záznam redukuje veškeré hudební dění na agresivně podaný rytmus, který ovšem – navzdory všem programovým konotacím – působí především strhujícím muzikantstvím. Skladba byla napsána pro Veni Academy a nadneseně bývá označována jako „hymna“ tohoto sdružení.

...

Ztráty

Jakmile se jednou začneme na určitém místě orientovat, onen nejranější, nesrovnatelný a nenávratný obraz se už nikdy nevrátí.

Listová rostlina

Vstoupí-li něco do cesty svazku, ihned se dostává fantazie naprostého spojení na stará kolena.

Walter Benjamin: *Psaní vzpomínání*

Určitě jednou vykvete! Jednou to pochopím, jednou to i oni pochopí, jinak řečeno, největším nepřítelem štěstí je touha po štěstí. V tekuté době, kdy se musíme obejít bez jistoty, kdy netušíme, co nás čeká, jsme odkázáni k definitivnímu a určujícímu prožívání okamžiku. Minulost sice dokážeme zpřítomnit a budoucnost prognostikovat, strategicky plánujeme a dokonale modelujeme všechny potenciality, ale „listová rostlina“ stejně nevykvete, a i kdyby, nemusí to představovat větší štěstí než „pouhé“ listy. Buďme na chvíli blázní, zbavme se pragmatismu a nechme se fascinovat okamžikem, nechme se fascinovat jiným světem, než ve kterém vyrůstáme, žijeme či zakrňujeme, a i když mu třeba nerozumíme, netrapme se tím, nemá to smysl; dovolme si přepych zbytečnosti, přepych bláznovství a uijme si dostatečně bláznivý poslech.

Přední česká sopranistka **Irena Troupová** si vydobyla mezinárodní renomé nejprve na poli historicky poučené interpretace staré hudby. Od 90. let, kdy žila v Berlíně, vystupovala na podiích celé Evropy a spolupracovala s dirigenty Thomase Hengelbrockem, Howardem Armanem, Joshuou Rifkinem, ansámblem Orpheon ad., v ČR pak s interprety Jaroslavem Tůmou, Barbarou Marií Willi, Monikou Knoblochovou, se soubory Ensemble Tourbillon, Musica Florea a mnoha dalšími. Svůj záběr postupně rozšířila o romantickou a moderní písňovou i operní tvorbu. Vystoupila v cyklech FOK, České filharmonie i PKF – Prague Philharmonia a opakovaně na festivalu Pražské jaro. Podílela se na mezinárodně ceněné nahrávce opery Bohuslava Martinů *Le jour de bonté* (Den dobročinnosti). Spolupracuje se soubory pro soudobou hudbu (BCO, Orchestr BERG, Konvergence, Prague Modern ad.) a se soudobými skladateli (Marek Kopelent, Jan Dušek, Peter Koeszeghy, Miloš Štědroň, Jiří Kadeřábek, Pavel Zemek Novák, Jiří Teml ad.). Věnuje se též odkazu meziválečných autorů (Viktor Ullmann, Ervín Schulhoff, Norbert von Hannenheim, Philip Herschkowitz ad.). Vyučuje na JAMU a mezinárodních kurzech.

Daniel Havel studoval flétnu u Mgr. Boženy Růžičkové na Konzervatoři v Brně a působil v komorním souboru Scholastici Musici. Během těchto studií byl pozván na nahrávání pro Český rozhlas, pro který natočil skladby Jacquese Iberta a českého skladatele Otomara Máchy, účastnil se mezinárodních mistrovských kurzů u Václava Kunta, Carla Janse a Florence Bellon. Spolupracoval mj. s Moravským komorním orchestrem, s Českými komorními sólisty a v roce 2005 působil v Moravské filharmonii Olomouc. Studium ukončil sólovým recitálem v roce 2006. Na Akademii múzických umění v Praze, kterou ukončil v roce 2011, byl studentem ve třídě doc. Radomíra Pivody. V prvním roce vysokoškolského studia se zúčastnil mistrovských kurzů Petera Lukase Grafa ve švýcarském Schaffhausenu, dále u Felixe Renggliho, Anderse Ljungar-Chapelona a Phillipa Bernolda. Od roku 2008 intenzivně spolupracuje s Ostravskou bandou, ansámblem pro soudobou hudbu, jehož členové jsou mladí instrumentalisté z Evropy a USA, specializující se na její interpretaci. Společně s nimi vystoupil např. v Carnegie Hall či Lincolnově centru v New Yorku, Akademii umění v Berlíně, Hudebním centru Vredenburg v Utrechtu a na festivalu Pražské jaro. Právě na tomto festivalu v roce 2008 uvedl skladbu Solos and Incidental Harmonies od Petra Kotíka pro sólovou flétnu v doprovodu bicích nástrojů a žesťového ansámblu. Od roku 2007 je členem orchestru Národního divadla v Praze. V roce 2012 působil jako první flétnista České filharmonie a k tomu je pravidelně zván do předních českých orchestrů. V srpnu 2015 provedl na festivalu Ostravské dny nové hudby Dvojkonzert pro flétnu, hoboj a orchestr od Györgye Ligetiho.

Viktor Pantůček

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po začátku není vstup do sálu umožněn. Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Za podporu děkujeme:

Ministerstvu kultury ČR / Státnímu fondu kultury ČR / Jihomoravskému kraji / Statutárnímu městu Brnu / Nadaci Život umělce / Nadaci Český hudební fond / Filharmonii Brno

Mediální Partneři:

Opera+ / Brno – město hudby / AlterEcho / 4AM - Fórum pro architekturu a média / GUERILLA.film / Morgal / Martin Hrdina

Vstupenky jsou dostupné v předprodeji a on-line kalendáři Filharmonie Brno.

Základní vstupné 200 Kč/ Informace o slevách na www.bcorchestra.cz

Další koncert cyklu B

19/4/2017 Besední dům, 19,30

BLAHOPŘÁNÍ

mimořádný koncert věnovaný MARKU KOPELETOVI u příležitosti jeho významného jubilea

Vilém Veverka hoboj

BCO – Brno Contemporary Orchestra